

10.10.2016.
Подгорица
Књижара Матице српске

Милан Ивановић

ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА ЕУ

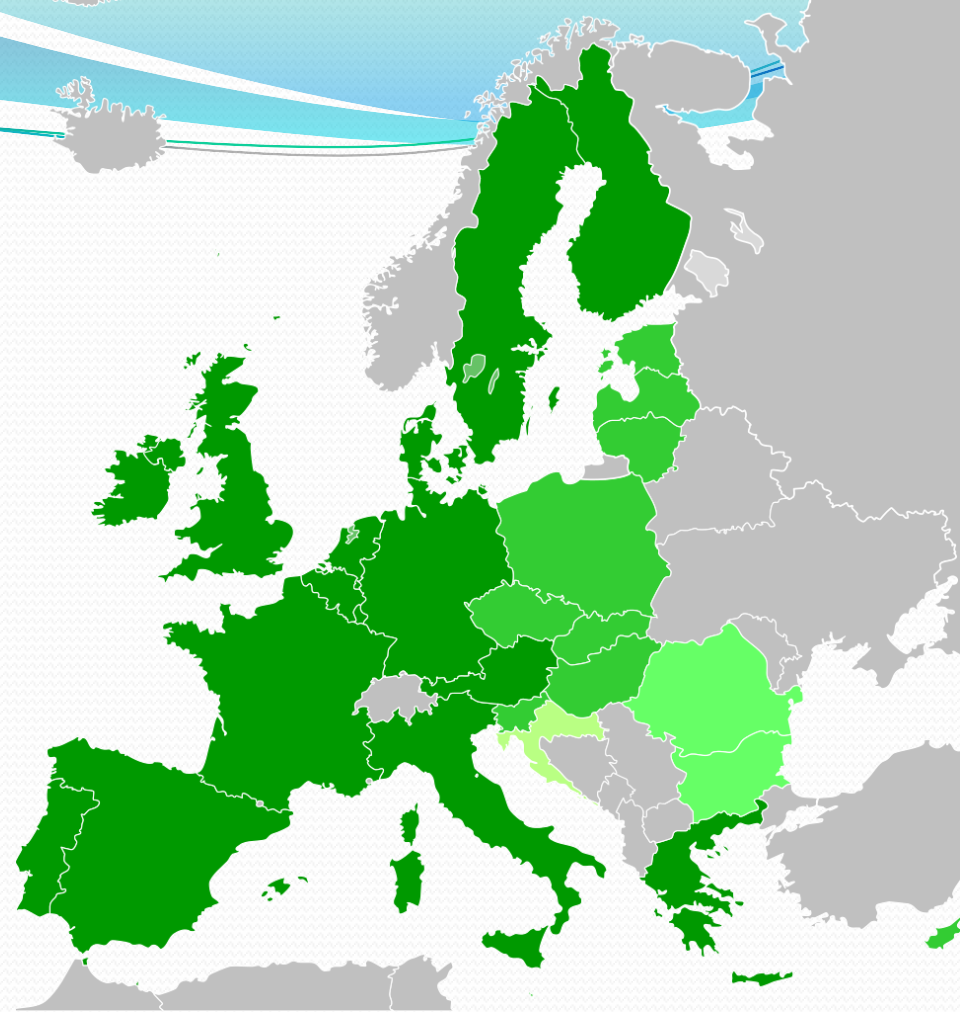
РАЗАПЕТОСТ ИЗМЕЂУ ПАТРИОТИЗМА И ГЛОБАЛИЗМА

Како је почело

- Оснивачки уговор (*Римски*) састављен је у 4 верзије које се имају сматрати једнако аутентичним
- Уредба Савјета министара 1/58
- Отад ЕУ током приступања државе аутоматски присваја њено језичко законодавство (*Како је онда енглески постао службени?, Зашто турски није?*)

Хронологија кључних догађаја

- 1973: ирски и луксембуршки постали службени, али не и радни
- друга половина деведесетих: енгл. потиснуо фр. с положаја изворног језика већине званичних докумената ЕК, њем. постао један од језика неформалних састанака министара
- 2007–2008: каталонски и велшки постали полуслужбени, ирски радни

Преводни режими

- Пуни: пленарне сједнице Европског парламента, комуникација институција с грађанима (важи и за полуслужбене)
- Образлаже се *начелом забране дискриминације* (на основу језика)

Преводни режими

- **Ограничени**
 - на пет језика (енглески, француски, њемачки, италијански и шпански): агенције, нпр. *ОНИМ*
 - на три: неформални састанци министара
 - на један: *Europol*, *ЕСВ*, састанци експерата
- Образлажу се *начелом сврсисходности*
- Примједба: што је ниво представљања грађана нижи а састанци мање формални, то је мањи број језика који учествују у преводном режиму

Чиме се легитимише оваква хијерархија језика?

- Унутрашњим чиниоцима: гдје су дате институције односно агенције смјештене, како су устројене, какве су им надлежности (с подручја финансија или...)
- Спољашњим чиниоцима:
 - демографским: бројем говорних представника датог језика као првог (*L1*), али и другог (*L2*)
 - статусним (*престиж*): улогом датог језика у међународној комуникацији, а нарочито на глобалном тржишту (ЕУ је утемељена као економска заједница!)
ЕСВ је у Франкфурту, организационо се угледа на Бундесбанку, па ипак...

Број говорних представника „највећих” језика ЕУ у односу на укупно становништво (изражен у постоцима) према извјештају *Европљани и њихови језици* (2012)

	језик	L1	L2	укупно
1	енглески	13	38	51
2	њемачки	18	14	32
3	француски	12	14	26
4	италијански	13	3	16
5	шпански	8	7	15
6	пољски	8	1	9
7	румунски	5	0	5
8	холандски	4	1	5
9	мађарски	3	0	3

Како се њемачки нашао међу прва три

- До 1.7.1999. на неформалним министарским састанцима преводили су се језик председавајућег, енглески и француски.
- Од 1.7.1997. редом су председавали Луксембург, *УК*, Аустрија и Њемачка, па се током те двије године њемачки случајно учврстио на положају трећег.
- Кад је Њемачку замијенила Финска, покушало се с повратком на стару праксу, због чега су Њемачка и Аустрија запријетиле бојкотом.

Ванполитичка борба за језичка права: Анита Грунер против Ирске (1987-1989)

- Сучелила се два начела: уважавања националне језичке политике и слободног кретања људи
- Аргумент Грунерове: настава се изводи махом на енглеском, па знање ирског није нужно
- Аргумент Ирске: одредба којом се захтијева знање првог националног језика дискриминише и држављане Ирске
- Став Европског суда правде: због особене језичке ситуације држава ирски може не само штитити него и промовисати као средство изражавања националног идентитета, а у спровођењу такве језичке политике веома је важна и улога наставника, па је одредба којом је њихово запошљавање условљено сагласна природи радног мјеста
- Потврдио да је (што се тиче ЕУ) национална језичка политика неприкосновена

Судски преседан:

Христина Кик против ОНМ-а (2001, 2003)

- Аргумент Кикове (и грчке владе): интерес кандидата да поступак води на свом службеном језику, што је зајамчено право, претеже над циљем Канцеларије да олакша рад (а *начело сразмере* налаже примјену оне одредбе која је најмање отежавајућа онима на које се односи)
- Аргумент ОНМ-а (и Савјета министара): једнакост службених језика **није начелна** (иначе се Савјет министара при оснивању појединих агенција не би изјашњавао о њиховом преводном режиму)
- Став Европског суда правде: Поступак на језику другачијем од кандидатовог је само могућност – ако се молба за регистрацију прихвати, а тужиљина је прихваћена, до проблематизоване ситуације неће ни доћи. Осим тога, Савјета министара је при оснивању ОНМ-а одабрао пет најраспрострањенијих језика, чиме је избјегнута могућност да језик поступка буде изразито далек у односу на језичко знање кандидата.

Колика је цијена превођења

- Генерални директорат Европске комисије годишње преведе и до 2 милиона страна текста, па му је буџет 330 милиона евра (0,6 по становнику ЕУ)
- Укупни трошкови износе 2 евра годишње по становнику ЕУ, тј. мање од 1% њених укупних прихода

Остали проблеми

- Кадровски: мањак квалификованог особља (*Како наћи особу школовану да преводи са естонског на словеначки или с малтешког на ирски?*)
- Квалитет превода: Бундестаг је 2012. више од сто званичних докумената вратио у Брисел јер су потпуно неразумљиви (а да нису настали превођењем помоћу језика посредника – „релејног“)
- Осјећај да је тај посао бесмислен (усмене преводе каткад не слуша нико, а писани се чекају и по више од мјесец дана, па посланици документа често читају на првом језику који разумију)

Предлагана рјешења

Аутоматско превођење – *санак пусти?*

- Енглески: лингв. функционалисти/инструменталисти (они који држе да је језик првенствено средство комуникације, да му примарна функција није идентификацијска, нпр. Романо Проди, Јоаким Гаук)
- Латински (*матерњи језик Европе*)
- Есперанто: поједини интелектуалци, Европски радикали (јер је „неетнички“)

Ниједан није потпуно неутралан из вриједносног аспекта (симболичког, идентитетског)

Другачија мишљења

- Права свих треба да буду иста (в. говоре ирских и каталонских посланика у Европском парламенту из 2004. г.)
- С тог становишта посебно су проблематични регионални језици који у својим државама нису коофицијелни (француски језички унитаризам)
- Да не помињемо:
 - полуатохтоне мањинске језике: руски у прибалтичким државама, српски и(ли) хрватски у Словенији итд.
 - имигрантске мањинске језике (не штити их ни Европска повеља о регионалним и мањинским језицима!)
 - нетериторијализоване мањинске језике: ромски, јидиш...

Стратешка недоумица: више Европе или више Европа?

- По мишљењу многих пресудно питање, питање на којем ће ЕУ славно успјети или биједно пропасти
- Економска: ЕУ као један од учесника на глобалном тржишту
- Политичка: ЕУ као савез суверених националних држава
- Култур(ал)на: ЕУ као савез народа који полажу право на сопствени идентитет (без обзира на степен аутономије, аутохтоности итд.)

Voljeli bismo vidjeti Europu sastavljenu od njenih stvarnih naroda, Europu koja se prema svakome jednako odnosi kada su u pitanju prava, Europu koja je potpuno demokratska.

Дефиниција језичке политике

- Укупност активности организованих с циљем одабира језика (тј. језичке варијанте, односно језичких варијаната) који ће у датом политичком ентитету бити средство званичне комуникације.
- За разлику од слободе вјероисповијести, језичка је неостварива (јер држава вјеру може поимати као ствар личног избора, али не може бити нијема – са својим грађанима мора комуницирати на неком језику, као и они с њом).

- Европска Унија **нема** експлицитну језичку политику, али је и њено одсуство некаква језичка политика.
- Имплицитна се ишчитава из уговора на којима је заснована, као и из праксе њених институција и агенција, а посебно Европског суда правде.
- Даљи развој језичке политике зависи од мноштва чинилаца, при чему је већина таква да ЕУ на њих не може да утиче.
- Начело конкуретности на глобалном тржишту налагаће све већу надмоћ енглеског, а сепаратистички покрети све већу улогу „малих” језика.

ХВАЛА НА ПАЖЊИ

Избор из литературе

- Bugarski 2009: *Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima*
- Hlavač 2006: *Jezična politika i praksa u Europskoj Uniji*
- Siguan 2004: *Jezici u Europi* (Školska knjiga, Zagreb)
- Žanić 2004: *Jezična politika Europske Unije: nerješivo pitanje ili pitanje koje se rješava samo od sebe*
- Žanić 2006: *Izlazak EU iz jezičnog pata: Je li veza jezika i kulture supstancijalna ili akcidentalna?*

